

Inleiding bij het themanummer

In dit themanummer staat de N.H. Kerk van Britsum centraal. Deze romaanse kerk met zogenoemd gereduceerd westwerk is als zodanig nauwelijks herkenbaar omdat er in de 19de eeuw een nieuwe buitenschil omheen kwam en het muurwerk inwendig door vele pleisterlagen aan het oog onttrokken is. Historische gegevens over het ontstaan ontbreken vrijwel. Er zijn geen lokale opdrachtgevers of machthebbers bekend die de interpretatie in een bepaalde richting zouden kunnen sturen. Wat er aan bouwsporen, oud muurwerk en houtconstructies tijdens de recente restauratie in het zicht kwam, wordt in het eerste artikel geduldig beschreven en geïnterpreteerd door de bouwhistoricus Frank Haans. Hij vraagt zich (opnieuw) af of de architectuur naar soortgelijke voorbeelden verwijst, wellicht tot een grotere groep van kerken behoort. Er is tufsteen aangetroffen maar die is secundair en hoort bij een voorloper van de huidige kerk. Veel hangt samen met een gewenste exacte datering van de architectuur en de decoraties maar deze blijft hier voorlopig vrij globaal. Het volgende nummer van het *Bulletin* zal ingaan op natuurwetenschappelijke dateringsmethoden waarmee ook in Britsum werd geëxperimenteerd.

De middeleeuwse schilderijen die onlangs vooral in de koorpartij van de kerk te Britsum blootgelegd werden, tonen een doordacht iconografisch programma dat door Emanuel Klinkenberg geanalyseerd wordt. De figuratieve schilderijen zijn passiescènes die in typologische samenhang met oudtestamentische personen zijn gepositioneerd. Ter vergelijking gebruikt de auteur diverse andere beeldbronnen en interpreteert hij de voorstellingen niet alleen als religieuze vóórafbeeldingen maar wellicht ook als stimulans voor deelname aan de kruistochten. Het gebruik van kleuraafbeeldingen is onontkoombaar bij de beschrijving van de schilderijen. De hier gepresenteerde kleurenopnamen zijn gemaakt door Y.T. Heins en A.J. van der Wal van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg die dit materiaal beschikbaar stelde voor het *Bulletin*.

Huub Kurvers, senior-medewerker Instanhoudingstechnologie bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, geeft een korte beschrijving van de toegepaste schildertechnieken.

Naast de oudste gegevens is ook de gebruiksgeschiedenis van de kerk van groot belang. Deze is thans de optelsom van verschillende uitgangspunten en aanpassingen die vooral na de reformatie gestalte kregen. In het licht van de bijzondere schilderijen dreigde het herstel van het meubilair enigszins ondergeschikt te raken. Reden voor de Rijksdienst voor de Monumentenzorg niet alleen het bovengenoemde onderzoek

te financieren maar ook het inmiddels opgeslagen meubilair door Frank van der Waard nader te laten beschrijven. Hij doet dit niet alleen door naar de banken en de kansel te kijken maar tracht ook verbanden te leggen met de (nu ten dele afgedekte) grafstenen van vooraanstaande personen en hun thans niet meer aanwezige states.

De restauratie werd uitgevoerd door architect G. Brouwer in opdracht van de Stichting Alde Fryske Tsjerken. In de vaststelling van de subsidiabele kosten is destijds helaas geen rekening gehouden met de documentatie van mogelijk aanwezige bouwsporen en schilderijen. Gelukkig dat het ad-hoc georganiseerde multi-disciplinaire onderzoek alsnog voorzag in een meer diepgaande beschrijving en datering van dit ogenschijnlijk niet zo opvallende, maar door de kwalitatief hoogstaande uitmonstering toch zeer belangrijke monument. Het is echter wenselijk op voorhand rekening te houden met dit soort vondsten en te zorgen voor deskundig onderzoek en documentatie. Bouwhistorisch onderzoek is in principe subsidiabel, los van het honorarium van de architect.

Op provinciaal niveau is inmiddels ook de nodige bekendheid aan vooral de schilderijen gegeven, zie het decembernummer 1999 van de *Keppelstok*. In samenwerking met de Stichting Alde Fryske Tsjerken zal de KNOB op 17 maart 2000 ter plaatse een studiedag met een excursie organiseren.

*namens de redactie,
Dirk J. de Vries*